

Додаток В. сучасний адміністративно-територіальний устрій Словаччини. Краї та окреси

© 2007, ErasData-Pro, spol. s r. o.,
Ing. Miroslav Kis, odbor informatiky SVS MV SR

1:1600000

Podklady: sekretariát Rady vlády SR pre verejnú správu
Grafické spracovanie GIS ArcView (spec. st. spr. apr)

* * *

УДК 323.1:316.485.6

Шуляк С. В.,
кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри
філософії та соціально-політичних дисциплін,
Університет митної справи та фінансів
(Україна, Дніпро), shulc1976@mail.ru

МОТИВИ РОСІЙСЬКОГО ЗБРОЙНОГО ВТРУЧАННЯ У ГРОМАДЯНСЬКУ ВІЙНУ В СІРІЇ (ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР)

Аналізуються мотиви російського збройного втручання в громадянську війну у Сирії. У якості теоретико-методологічної основи дослідження обрана домінуюча у теорії міжнародних відносин парадигма політичного реалізму, а також підхід «рівнів аналізу». Автор доводить, що мотиви російського збройного втручання в Сирії, далеко виходять за межі суто сирійського чи регіонального, контексту і мають глобальний вимір. Розпочата Росією військова операція в Сирії має забезпечити розв'язання відразу декількох взаємопов'язаних завдань, які у свою чергу, сприятимуть досягненню головної стратегічної мети – утвердження Росії у статусі великої держави, одного зі світових центрів сили.

Ключові слова: Росія, Сирія, Близький Схід, громадянська війна, збройне втручання, глобальний вимір.

Сирійська громадянська війна, що спалахнула у 2011 р., відзначається вкрай високим ступенем інтернаціоналізації і вже давно перестала бути лише фактором національної та регіональної політики. Сьогодні він значною мірою визначає політичний клімат у глобальному масштабі. Сучасний стан конфлікту значною мірою визначається діями Росії, яка восени 2015 р. від дипломатичної та економічної підтримки режиму Б. Асада перейшла до прямого збройного втручання у конфлікт на його боці.

Втручання Росії принципово змінило перебіг війни. Ще влітку 2015, на тлі воєнних успіхів опозиції, експерти почали обговорювати питання про те скільки

протримається Асад і прогнозували його падіння до кінця року. Але розпочата наприкінці вересня російська військово-повітряна операція змінила співвідношення сил, дозволила урядовим військам не тільки стабілізувати свої позиції, але й перехопити ініціативу, перейти в наступ і здобути низку локальних перемог. Питання про остаточну воєнну поразку режиму було знято з порядку денного.

Хоча російська операція триває вже більше року, до сьогодні немає однастайності щодо визначення її конкретної мети та мотивів, що спонукали Кремль до її початку. Офіційно заявлена мета – допомога сирійському уряду, на його офіційне запрошення і у відповідності з існуючими міждержавними угодами, у боротьбі з терористичними угрупованнями (до яких у Росії схильні зараховувати всіх, хто веде збройну боротьбу з режимом Асада, а передусім «Ісламську державу» і «Фронт ан-Нусра»), які, начебто, становлять загрозу і безпеці Росії, через те, що в їхніх лавах воюють тисячі російських громадян, хоча й не позбавлене певної логіки, але аж ніяк не влаштовує експертів, адже не дає відповіді на низку принципових питань. Чому збройна операція розпочалася саме наприкінці 2015 р., а не раніше, коли умови для неї були більш сприятливі? Які конкретні цілі вона переслідує (адже через рік після її початку стало цілком зрозуміло, що і терміни її проведення, і кількість залучених сил і засобів, і сам характер їх використання суттєво відрізняються від запланованих і офіційно задекларованих). Як далеко Росія готова зайти у веденні бойових дій і за яких умов вона погодиться їх припинити? Як її дії вплинуть на ситуацію у самій Сирії, на Близькому Сході й, враховуючи значущість сирійського конфлікту, у світі в цілому?

Відповіді на ці запитання ми можемо лише склавши уяву про реальні мотиви, що спонукали Росію вдатися до збройної інтервенції. Мета даної статті полягає у з'ясуванні саме мотиваційної складової російського збройного втручання у сирійській конфлікт. При цьому слід уточнити, що йдеться не про увесь достатньо складний комплекс мотивів, а ті з них, що визначаються баченням Росії себе як великої держави, що прагне відігравати активну роль на світовій арені у якості одного з центрів сили, і визнання цього статусу іншими великими державами.

Тема російського військового втручання в Сирії звичайно не залишилася поза увагою фахівців, як науковців, так і різноманітних коментаторів з кола журналістів і представників світової політичної спільноти. Для прикладу можна вказати лише на деяких авторів у публікаціях яких робиться спроба пояснити мотивацію російського керівництва: Н. Бубнова [1], Ю. Б. Щегловин [2], А. Мовчан [3], Т. Снайдер [4], Ц. Маген [5]. Звичайно про всебічне дослідження питання не йдеться, адже, з одного боку, для цього не було достатньо часу, а з іншого сам хід подій в Сирії (адже війна триває) дає привід для переосмислення даної проблеми і, якщо й не для визначення нових раніше невідомих мотивів Кремля, то для зміни акцентів при розстановці пріоритетів серед вже відомих.

Специфіка проблемного поля дослідження, яке знаходиться на перехресті, з одного боку, теорії міжнародних відносин, адже йдеться про зовнішньополітичну діяльність держави, а з іншого – конфліктології, у якості теоретико-методологічної основи дослідження було обрано домінуючу у теорії міжнародних відносин парадигму реалізму. Остання передбачає пояснення поведінки держав на міжнародній арені виходячи з їхніх національних інтересів, які традиційно визначаються у категоріях «безпека», «економічна користь», «престиж» тощо.

Крім того, слід враховувати складний багаторівневий характер сирійського конфлікту. Його цілком можна віднести, до так званих «нових війн», які «незважаючи на те, що більшість з них носять локальний характер, включають в себе незліченну кількість транснаціональних зв'язків, через що важко утримати відмінність між внутрішнім і зовнішнім, між агресією (нападом із-за кордону) і репресією (атака зсередини країни) або навіть локальним і глобальним» [6, с. 29–30]. Учасники подібних конфліктів, як безпосередньо ворогуючі сторони (так звані «первинні» актори), так і різноманітні категорії зовнішніх зацікавлених гравців («вторинні» та «третинні»), мають різну природу (державні і недержавні) і переслідуючи свої інтереси, можуть діяти на абсолютно різних рівнях (національному, регіональному, глобальному і навіть персональному). Тому цілком логічним виглядає також застосування добре відомого підходу «рівнів аналізу» (levels of analysis approach).

У випадку з російським втручанням в сирійський конфлікт ми маємо справу з дуже складним комплексом мотивів (і за кількістю, і за природою) які формуються на усіх, зазначених вище рівнях, причому мають не тільки суто міжнародний але й внутрішньополітичний (російський) вимір. До того ж слід враховувати, що з початком прямого збройного втручання змінився

сам статус Росії у конфлікті, з «вторинного» актора вона перетворилася на «первинного», тобто на безпосереднього учасника, що цілком може спричинити до змін у мотивації. Виходячи з мети статті ми будемо концентрувати увагу передусім на тих мотивах, що стосуються глобального виміру зовнішньої політики Росії, звертання ж до інших буде відігравати скоріше допоміжну роль.

Сам факт рішення безпосередньо втрутитися у збройний конфлікт на території іншої країни – справа достатньо ризикована, через неможливість передбачити усі можливі наслідки – безумовно свідчить про наявність у держави, що вчиняє такі дії, достатньо значущих інтересів у цій країні чи регіоні, які опинилися під загрозою. У випадку з Росією та Сирією констатувати наявність у першій таких інтересів було б зайвим, враховуючи давню історію партнерських (хоча й доволі непростих) стосунків режиму Асадів (батька та сина) спочатку з СРСР, а потім Росією. Такі інтереси як і сама історія стосунків добре відображені у спеціальній літературі. Проте цілком очевидним є факт, що такий радикальний крок викликаний чинниками, що далеко виходять за межі суто двосторонніх відносин. Адже операція такого масштабу на віддаленому театрі – акція для сучасної Росії багато в чому безпрецедентна (так, Росія має досвід збройної інтервенції в інших країнах, але поблизу власних кордонів, тобто у регіонах які визнаються впливовими світовими гравцями зоною її інтересів), що визнають самі росіяни [7, с. 105]. Навіть СРСР, маючи статус наддержави й набагато більше військових, політичних і економічних можливостей, не наважувався на Близькому Сході на щось подібне, віддаючи перевагу політико-дипломатичним засобам.

Мотиви Кремля ми краще зрозуміємо якщо розглянемо його дії у більш широкому, регіональному і, навіть, глобальному, вимірах. Близький Схід традиційно вважається в Росії зоною національних інтересів, які до початку сирійського конфлікту концентрувалися на таких напрямках:

1. Участь у розробці та транспортуванні вуглеводнів.
2. Взаємини зі світом ісламу.
3. Військово-технічне та економічне співробітництво з країнами регіону.
4. Спільна боротьба з міжнародним тероризмом і наркотрафіком.
5. Участь у розв'язанні проблеми навколо іранської ядерної програми.
6. Участь у розв'язанні арабо-ізраїльського конфлікту [8, с. 104].

Проте спроможність брати активну участь у справах такого значущого, у світовій політиці та економіці, регіону завжди розглядалася в Росії у більш широкому, глобальному контексті, як певний показник статусу держави, її місця у світовій ієрархії, перебування, так би мовити, у «вищій лізі». Як висловився російський дослідник В. В. Карякін: «В складаютьсямся многополярном и многоуровневом мире Ближний и Средний Восток будет в дальнейшем играть значимую роль на геополитическом, энергетическом и цивилизационном уровнях. Степень участия в делах данного региона будут определять роль и место всех ведущих мировых держав в долгосрочной перспективе. Это определяет важность ближневосточной политики

Российской Федерации, которая будет оставаться предметом реального «жизненного интереса» нашего государства» [8, с. 104].

Отже, збереження і зміцнення позицій на Близькому Сході має для Росії принципове значення з точки зору підтримання її статусу як великої держави як центру сили на світовій арені. Це особливо важливе саме зараз, коли регіон переживає докорінну системну трансформацію: змінюється регіональна роль деяких держав, з'являються нові лінії протистояння і, відповідно, формуються нові регіональні альянси, руйнуються не просто старі режими, а самі держави (Лівія, Сирія, Ірак, Ємен) й формуються нові невизнані політії (Ісламська держава, фактично самостійні курдські регіональні уряди). Разом з тим старі конфлікти і проблеми регіону нікуди не зникають, а деякі з них (як курдське питання) набувають нової актуальності. Отже, для тих хто претендує на статус великої держави присутність у регіоні не просто необхідна, вона критично необхідна і саме зараз, коли формується цей «новий Близький Схід», коли будуть виробляються нові угоди і нові правила гри. Причому не просто формальна присутність, а активна участь, що забезпечить визнання твоїх інтересів з боку інших і, відповідно, міцні позиції у регіоні у майбутньому.

Як вже зазначалося, Росія втрутилася у конфлікт не тоді, коли для цього були оптимальні умови, коли урядові війська ще не були виснажені і, за наявних масштабів російської збройної підтримки, цілком могли завдати опозиції рішучої поразки. Вона втрутилася саме тоді коли стала очевидною шквора поразка самого режиму (який на той час тримався вже фактично завдяки іноземній, переважно іранській, допомозі), і задіяних у операції сил вистачило для його стабілізації але не для рішучої перемоги. Проте, скоріше за все така мета і не ставилася. Росії потрібний не остаточний триумф Асада як такого, а гарантія збереження своєї присутності в Сирії, а відповідно і в регіоні (якщо врахувати, що у разі повалення режиму Асада Росія втрачала не просто найдавнішого, а останнього сателіта на Близькому Сході). Важливо було змусити опозицію, а головне її закордонних патронів, як у регіоні (Туреччина, Саудівська Аравія, Катар, Йорданія), так і за його межами (США, Франція Велика Британія) відмовитися від намірів силового повалення проросійського режиму і визнати його (читай Росію) партнером у процесі мирного врегулювання конфлікту й облаштування післявоєнної Сирії, звичайно з урахуванням російських інтересів. У цьому сенсі максимально знесилений, а звідси й більш залежний Асад, Росію цілком влаштує, адже у питанні впливу на нього у неї є потужний регіональний партнер/конкурент в особі Ірану, який є головним регіональним союзником і патроном Асада.

Агресивна поведінка в Сирії крім вирішення проблеми спасіння режиму Асада і, таким чином, збереження й посилення тут російської присутності, має на меті вирішення ще декількох супутніх завдань, як на регіональному так і на глобальному рівні. На думку А. Мовчана, дії Росії можуть бути спрямовані на свідому ескалацію конфлікту і ще більший підлив стабільності на Близькому Сході. Вона цілком може піти на розширення масштабів свого втручання, щоб спровокувати відповідні дії інших зацікавлених гравців

[3, с. 201] (це, фактично, вже сталося з початком турецької збройної інтервенції). Мета таких дій, з одного боку – блокувати постачання через Сирію до Європи близькосхідних вуглеводнів (прямих конкурентів російських), а з іншого – підвищення світових цін на нафту [3, с. 201].

Все це є вкрай важливим, як з огляду на кризовий стан російської економіки залежної від експорту енергоносіїв, так і з точки зору претензій Росії на статус «енергетичної наддержави», як складової її прагнення стати одним зі світових центрів сили. Аргументів на підтримку своїх претензій у сучасному глобалізованому світі, де лідерство держави визначається передусім економічною конкурентоспроможністю й культурною привабливістю, у Росії не так вже й багато. Своє достатньо високе місце у світовій ієрархії, вона, на думку класика американської політичної науки З. Бжезинського, посідає завдяки двом головним факторам: 1) військовій могутності, перш за все потужному арсеналу ядерної зброї; 2) нафтогазовим ресурсам, від яких, поки що, залежать деякі економічно розвинуті країни [9, с. 37]. Поступово деградує економіка, неефективність якої посилюється драматичним падінням світових цін на енергоносії, фактично залишає Кремлю єдиний дієвий інструмент досягнення вказаної мети – застосування збройної сили.

В цьому сенсі дії в Сирії, певною мірою, продовжують агресивну політику Кремля стосовно України, спрямовану на злам усталених правил гри, насильницьку зміну кордонів, підлив системи міжнародної безпеки і збільшення, таким чином, ролі силового фактору у світовій політиці, що мають змусити Захід сприймати Росію за рівного собі світового гравця, інтереси якого слід враховувати, і без участі якого неможливе вирішення актуальних світових проблем, у тому числі розв'язання гострих регіональних конфліктів. Слідуючи цій логіці деякі російські експерти навіть поквапилися назвати операцію в Сирії «наглядною демонстрацією начала конца монополярного мира, который сложился после распада СССР» [2].

Якщо продовжувати тему зв'язку сирійського конфлікту з «українським питанням» у політиці Москви, то можна дійти висновку, що втручання в Сирії мало на меті досягнення двох взаємопов'язаних цілей. З одного боку воно мало замінити «українське питання» у якості інструменту тиску на Захід, адже після того як ситуація на Донбасі протягом 2015 року стабілізувалася, потенціал цього конфлікту, у якості такого інструменту, значною мірою вичерпався. Так, Мінськ-2 став перемогою Путіна, але далеко на таку на яку він розраховував. Київ був змушений піти на поступки, але очікуваних поступок від Заходу він не отримав. Анексія Криму не визнана, санкції не зняті й навіть не послаблені, нормалізації стосунків і відновлення повноцінного діалогу, а тим більше розподілу сфер впливу, не сталося. Щось змінити на цьому напрямі можливо лише шляхом чергової ескалації бойових дій, що не є бажаним, адже новий воєнний успіх зовсім не гарантований, а от «здобутки» Мінська будуть втрачені. Проте й втрачати ініціативу Кремль також не збирається, а тому як тільки стало очевидним, що ситуація на Донбасі остаточно зайшла у глухий кут, Путін натиснув на іншу «больову точку» Заходу – Близький Схід.

З іншого боку, офіційно задекларована мета сирійської операції – боротьба з тероризмом – питання вкрай чутливе для Заходу – мала допомогти Росії вийти з фактичної ізоляції з боку США і ЄС, в яку вона потрапила внаслідок агресії проти України, шляхом зміни порядку денного світової політики, «перезагрузить повестку дня в отношениях с Западом – сменить тему украинского кризиса на урегулирование ситуации на Ближнем Востоке» [1, с. 140]. Тобто перетворити Росію з головного опонента, що порушує світовий порядок, у партнера у вирішенні актуальних проблем.

Отже бачимо, що мотиви російського збройного втручання в Сирії, далеко виходять за межі суто сирійського чи регіонального, близькосхідного контексту. Розпочата Росією військова операція в Сирії має забезпечити розв'язання відразу декількох взаємопов'язаних завдань, які у свою чергу, сприятимуть досягненню головної стратегічної мети – утвердження Росії у статусі великої держави, одного зі світових центрів сили.

Список використаних джерел

1. Бубнова Н. Охлаждение в российско-западных отношениях. Назад в будущее? / Н. Бубнова // Международные процессы. – 2015. – Т.13, №4 (43). – С.135–152.
2. Щегловин Ю. Б. Российская военная операция в Сирии и ее влияние на мировую политику [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.iimes.ru/?p=26067#more-26067>
3. Movchan A. Russia: A Diverse Arsenal // Connectivity Wars: Why migration, finance and trade are the geo-economic battlegrounds of the future. Edited by Mark Leonard. – The European Council on Foreign Relations, January 2016. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ecfr.eu/page/-/Connectivity_Wars.pdf
4. Snyder T. The Real Reason Russia Is 'Helping' Syria // Time. – September 30, 2015. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://time.com/4054941/putin-russia-syria/>
5. Magen Z. Russian Activity in Current Crises in the Middle East: A View from Israel // Russian and Israeli Outlooks on Current Developments in the Middle East. Zvi Magen, Tatyana Karasova (Eds.) – Tel Aviv: Institute for National Security Studies, June 2015. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.inss.org.il/uploadImages/systemFiles/memo147.pdf>
6. Калдор М. Новые и старые войны. Организованное насилие в глобальную эпоху / пер. с англ. А. Апполонова, М. Дондуковского; ред. перевода А. Смирнов, В. Софронов. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2015. – 416 с.
7. Сирийский рубеж / М. С. Барабанов, А. Д. Васильев, С. А. Денисенцев, А. В. Лавров, Н. А. Ломов, Ю. Ю. Лямин, А. В. Никольский, Р. Н. Пухов; под ред. М. Ю. Шеповаленко. – М.: Центр Анализа стратегий и технологий, 2016. – 184 с.
8. Карякин В. В. Современная геополитическая динамика Ближнего и Среднего Востока / В. В. Карякин. – М.: Гранита, 2010. – 352 с.
9. Бжезинский З. Стратегический взгляд: Америка и глобальный кризис / Збигнев Бжезинский. – М.: АСТ, 2015. – 288 с.

References

1. Bubnova N. Ohlazhdenie v rossiysko-zapadnyh otnosheniah. Nazad v budushee? / N. Bubnova // Mezhdunarodnye protsesy. – 2015. – T.13, №4 (43). – S.135–152.
2. Scheglovina Yu. B. Rossiyskaya voennaya operatsiya v Sirii i ee vliyaniye na mirovuyu politiku [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.iimes.ru/?p=26067#more-26067>
3. Movchan A. Russia: A Diverse Arsenal // Connectivity Wars: Why migration, finance and trade are the geo-economic battlegrounds of the future. Edited by Mark Leonard. – The European Council on Foreign Relations, January 2016. [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.ecfr.eu/page/-/Connectivity_Wars.pdf
4. Snyder T. The Real Reason Russia Is 'Helping' Syria // Time. – September 30, 2015. [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://time.com/4054941/putin-russia-syria/>

5. Magen Z. Russian Activity in Current Crises in the Middle East: A View from Israel // Russian and Israeli Outlooks on Current Developments in the Middle East. Zvi Magen, Tatyana Karasova (Eds.) – Tel Aviv: Institute for National Security Studies, June 2015. [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.inss.org.il/uploadImages/systemFiles/memo147.pdf>

6. Kaldor M. Novyye i starye voyni. Organizovannoe nasiliye v globalnyu epohu / per. s angl. A. Appolonova, M. Dondukovskogo; red. perevoda A. Smirnov, V. Sofronov. – M.: Izd-vo Instituta Gaydara, 2015. – 416 s.

7. Siroyskiy rubezh / M. S. Barabanov, A. D. Vasilyev, S. A. Denisentsev, A. V. Lavrov, N. A. Lomov, Yu. Yu. Lyamin, A. V. Nikolskiy, R. N. Pukhov; pod red. M. Shepovalenko. – M.: Tsentr Analiza strategiy i tekhnologii, 2016. – 184 s.

8. Karyakin V. V. Sovremennaya geopoliticheskaya dinamika Blizhnego i Srednego Vostoka / V. V. Karyakin. – M.: Granitsa, 2010. – 352 s.

9. Bzhezinskiy Z. Strategicheskyy vzglyad: Amerika i globalniy krizis / Zbignevo Bzhezinskiy. – M.: AST, 2015. – 288 s.

Shuliak S. V., candidate of political sciences, docent, docent of the department of philosophy, social and political sciences of the University of Customs and Finance (Ukraine, Dnipro), shulc1976@mail.ru

The motives of the Russian military interference in the civil war in Syria (global dimension)

The motives of the Russian military interference in the civil war in Syria are analyzed. The political realism paradigm, which is dominant in international relations theory and the levels of analysis approach have been chosen as a theoretical and methodological framework of this study. The author argues that the motives of the Russian military interference in Syria, go far beyond the Syrian or regional context and have a global dimension. Russian military operation in Syria should provide a solution to several interrelated tasks, which, in turn, will contribute to the achievement of the main strategic goal – recognition of Russia's status as a great power, as a one of the world power centers.

Keywords: Russia, Syria, Middle East, civil war, military interference, global dimension

* * *

УДК 342.845

Самедов Б.,
диссертант, Академия Государственного
Управления при Президенте Азербайджанской
Республики (Азербайджан), matlabm@yandex.com

ПРИЗНАКИ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ПРАВООТНОШЕНИЯ СОБСТВЕННОСТИ И ИХ ОСНОВНЫЕ ЧЕРТЫ

В современный период впоследствии развития как внутрисубъективного, так и международного права, права и свободы человека и гражданина расширились в объеме и по содержанию. Учитывая значение права собственности в обеспечении нормальной жизнедеятельности общества, необходимо уделить особое внимание регулированию отношений, связанных с данным правом, анализу связанных коллизионных норм, механизму и процедурам защиты данного права, как в национальном, так и в международном праве.

Ключевые слова: Конституция, частная собственность, концепция, регулирование, права человека, демократическое, правовое государство, понятие права, владение, пользование, распоряжение, субъективное право, наследование, правовое государство и гражданское общество.

(статья друкється мовою оригіналу)

В современный период право собственности является правовой категорией, непосредственно влияющей на социальную деятельность людей, их правовой статус, как участников правоотношений собственности, в жизни власти и государства. На современном этапе развития национального и международного права общество невозможно представить без данного правового института, имеющего комплексный характер, и оказывающего влияние на формирование многих других правоотношений. Никто не может быть лишен права собственности.